# הלכות תפלין סימן מא מב

## מא דין הנושא משאוי איך ינהג בתפלין. ובו סעיף אחד:

**א** (א) [א]הנושא משאוי (ב) על ראשו (ג) * חולץ תפלין של ראש עד שיסיר המשאוי, * ואפלו מטפחתו אסור להניח על הראש שיש בו תפלין, [ב]אבל דבר שדרכו לתת בראשו כגון כובע או מצנפת (ד) מותר. הגה: * ואפלו הכי אם הוא משאוי כבד (ה) (ו) ארבעה קבין והתפלין (ו) נדחקות, צריך להסירן (בית יוסף (עיין פמ"ג פ"ו רי"ס הסימן)):

## מב אם מתר לשנות תפלין של יד לשל ראש. ובו ג' סעיפים:

**א** * [א]אסור לשנות תפלין של ראש לעשותן של (ו) (א) יד, * [ב]אפלו לקח (ב) רצועה (ג) [ב] * מהם (ג) שעדי תשובה

**א** (ו) ארבעה קבין. והוא עשרים וחמש זקופים קטן משקל פרגא. לחם חמדות (ברכות פ"ב סי' ל מעדני יו"ט אות ס, הל' תפלין סי' יט מעדני יו"ט אות ק), מגן אברהם (סק"א):

**א** (ו) יד. אפלו אין לו תפלה של יד, כן משמע בגמרא (מנחות לה:). מגן אברהם (סק"א): (ג) מהם. אם נפסקה רצועה של יד סמוך לקשר אסור להפך ראש האחר למעלה ולעשות בו קשר של יד והתחתונה שהיה בו הקשר יקשר למטה, דמורידו מקדשתו כיון שהיה בו הקשר והיוד ועתה יעשה בו כריכות האצבעות, ואם אין הרצועה ארכה כל כך אדי לא יעשה כל כך כריכות סביב היד. מגן אברהם (סק"ב). ובהלכות קטנות חלק ב' סימן (כ"א) (נ"א) פסק להתיר, עין שם:

### באר היטב

**א** (ו) ארבעה קבין. והוא עשרים וחמש זקופים קטן משקל פרגא. לחם חמדות (ברכות פ"ב סי' ל מעדני יו"ט אות ס, הל' תפלין סי' יט מעדני יו"ט אות ק), מגן אברהם (סק"א):

**א** (ו) יד. אפלו אין לו תפלה של יד, כן משמע בגמרא (מנחות לה:). מגן אברהם (סק"א): (ב) מהם. עין באר היטב. וצריך עיין מה דנקט המגן אברהם להפך ראש אחר למעלה, דמשמע שמפך הרצועה האדבה במקום משש. שהרי אפלו בלא הפוך רק שבאותה הקצה של הרצועה האדבה במקום שנפסקה שם הוא רוצה לעשות הקשר נמי אסור, כיון שלוקח הקצה שהיה בה הקשר ויקושרה למטה הנה ליה הורדה מקדשה, ועל כל פנים מפה שמסים ואם אין הרצועה כדי שמשם דאם אין קושר הקצרה למטה אין קפידא בהפוך לכד. ועין באליה רבה (סק"א) בשם וקנו הגאון מהר"ש שמפתיר להפך, וראיה מהא דיתקח מאבני וכו' (בראשית כח יא) עין שם (רש"י ד"ה ויקח) שנעשו כלם אבן אחת, ונקשה דצדין יש קנאה באיזה צד נמנ על האבן, ועל כרחך דיליקא קפיקא בהכי. ועין שם שכתב דמסימן יו"ד לא משמע הכי, ותיונו דומר שם קטן י"ד כתב בשם לחם חמדות (הל' ציצית דברי חמדות אות סב) ושל"ה (מס' חולין פרק נר מצוה ד"ה בענין הנחת הטליח) בשעה שלא להפך כדי שלפי זה אין להקל ברצועה להפך, אך מפיק שם להקל וכיוצא בזה, עין שם. וגם בהלכות קטנות חלק ב' סימן נ"א שכתב באר היטב בשמו שמפתיר, עין שם, אינו מתיר רק מדינא, ובכתב שם שהמקפידים לעשות סימן בשלית אפשר יש קפיקא גם בזה, עין שם. והראיה שמביא האליה רבה בשם וקנו אינו ראיה כל כך, דיכון דמעשה נסים היו שמא לא היו בדרך דביקות זה בזה כי אם נעשה גוש אחד בלולו מבלם, אך בלאו הכי אין ראיה מדברי אגדה ואסמכתא קאמר. וקרוב לומר דמה שכתב המגן אברהם להפך ראשו כו' אין כוונתו הפך ממש להפך התחלתן שתולין בתוך המעברתא לעשות בו הקשר, אלא כוונתו מה שכתב ראש האחר היינו הראש של הרצועה האחרת שבמקום שנפסק שהיה מתחלה מרחק מהמעברתא עתה יקחהו ישאהו לתתו לתוך המעברתא, וגם כתאי גונא הפוך קרי ליה, וכמו שכתב המגן אברהם אחר קך מדברי הבית יוסף (סי' לג ד"ה ואם נפסקה) בשם הגהות מימוני (פ"ג אות ס) שכתב והנתם פשיטא שאין פרושו הפוך ממש רק דכל שהוא נתון בתחלה במקום זה והוא מעלהו או מורידו במקום אחר הפוך קרי ליה, ולפי זה אין ללמד מדברי המגן אברהם האלו להפך ממש דמקדשתו אפלו שלא משעם הורדה בשביל הקשר וכמו שכתב לעיל סימן ח' (סג"א סק"ו) לענין שלית של מצוה. ונראה שאין להפך כי אם בשעת הדחק שהקצה במקום שנפסק הוא רך וחלוש ואינו ראוי לעשות ממנו הקשירה בזרוע כדינו שיהיה קרוב לפסק שמפקיע הראש אסור להפך מה שבתוך הקשר שיהיה חוץ לקשר משעם הנ"ל. אמנם אם נפסקה הרצועה של ראש מבחוץ להקשר ורוצה

**א** [ב] מהם. עין באר היטב. וצריך עיין מה דנקט המגן אברהם להפך ראש אחר למעלה, דמשמע שמפתיר הרצועה האדבה ממש. שהרי אפלו בלא הפוך רק שבאותה הקצה של הרצועה האדבה במקום שנפסקה שם הוא רוצה לעשות הקשר נמי אסור, כיון שלוקח הקצה שהיה בה הקשר ויקושרה למטה הנה ליה הורדה מקדשה, ועל כל פנים מפה שמסים ואם אין הרצועה כדי שמשם דאם אין קושר הקצרה למטה אין קפידא בהפוך לכד. ועין באליה רבה (סק"א) בשם וקנו הגאון מהר"ש שמפתיר להפך, וראיה מהא דיתקח מאבני וכו' (בראשית כח יא) עין שם (רש"י ד"ה ויקח) שנעשו כלם אבן אחת, ונקשה דצדין יש קנאה באיזה צד נמנ על האבן, ועל כרחך דיליקא קפיקא בהכי. ועין שם שכתב דמסימן יו"ד לא משמע הכי, ותיונו דומר שם קטן י"ד כתב בשם לחם חמדות (הל' ציצית דברי חמדות אות סב) ושל"ה (מס' חולין פרק נר מצוה ד"ה בענין הנחת הטליח) בשעה שלא להפך כדי שלפי זה אין להקל ברצועה להפך, אך מפיק שם להקל וכיוצא בזה, עין שם. וגם בהלכות קטנות חלק ב' סימן נ"א שכתב באר היטב בשמו שמפתיר, עין שם, אינו מתיר רק מדינא, ובכתב שם שהמקפידים לעשות סימן בשלית אפשר יש קפיקא גם בזה, עין שם. והראיה שמביא האליה רבה בשם וקנו אינו ראיה כל כך, דיכון דמעשה נסים היו שמא לא היו בדרך דביקות זה בזה כי אם נעשה גוש אחד בלולו מבלם, אך בלאו הכי אין ראיה מדברי אגדה ואסמכתא קאמר. וקרוב לומר דמה שכתב המגן אברהם להפך ראשו כו' אין כוונתו הפך ממש להפך התחלתן שתולין בתוך המעברתא לעשות בו הקשר, אלא כוונתו מה שכתב ראש האחר היינו הראש של הרצועה האחרת שבמקום שנפסק שהיה מתחלה מרחק מהמעברתא עתה יקחהו ישאהו לתתו לתוך המעברתא, וגם כתאי גונא הפוך קרי ליה, וכמו שכתב המגן אברהם אחר קך מדברי הבית יוסף (סי' לג ד"ה ואם נפסקה) בשם הגהות מימוני (פ"ג אות ס) שכתב והנתם פשיטא שאין פרושו הפוך ממש רק דכל שהוא נתון בתחלה במקום זה והוא מעלהו או מורידו במקום אחר הפוך קרי ליה, ולפי זה אין ללמד מדברי המגן אברהם האלו להפך ממש דמקדשתו אפלו שלא משעם הורדה בשביל הקשר וכמו שכתב לעיל סימן ח' (סג"א סק"ו) לענין שלית של מצוה. ונראה שאין להפך כי אם בשעת הדחק שהקצה במקום שנפסק הוא רך וחלוש ואינו ראוי לעשות ממנו הקשירה בזרוע כדינו שיהיה קרוב לפסק

### שערי תשובה

**א** [ב] מהם. עין באר היטב. וצריך עיין מה דנקט המגן אברהם להפך ראש אחר למעלה, דמשמע שמפתיר הרצועה האדבה ממש. שהרי אפלו בלא הפוך רק שבאותה הקצה של הרצועה האדבה במקום שנפסקה שם הוא רוצה לעשות הקשר נמי אסור, כיון שלוקח הקצה שהיה בה הקשר ויקושרה למטה הנה ליה הורדה מקדשה, ועל כל פנים מפה שמסים ואם אין הרצועה כדי שמשם דאם אין קושר הקצרה למטה אין קפידא בהפוך לכד. ועין באליה רבה (סק"א) בשם וקנו הגאון מהר"ש שמפתיר להפך, וראיה מהא דיתקח מאבני וכו' (בראשית כח יא) עין שם (רש"י ד"ה ויקח) שנעשו כלם אבן אחת, ונקשה דצדין יש קנאה באיזה צד נמנ על האבן, ועל כרחך דיליקא קפיקא בהכי. ועין שם שכתב דמסימן יו"ד לא משמע הכי, ותיונו דומר שם קטן י"ד כתב בשם לחם חמדות (הל' ציצית דברי חמדות אות סב) ושל"ה (מס' חולין פרק נר מצוה ד"ה בענין הנחת הטליח) בשעה שלא להפך כדי שלפי זה אין להקל ברצועה להפך, אך מפיק שם להקל וכיוצא בזה, עין שם. וגם בהלכות קטנות חלק ב' סימן נ"א שכתב באר היטב בשמו שמפתיר, עין שם, אינו מתיר רק מדינא, ובכתב שם שהמקפידים לעשות סימן בשלית אפשר יש קפיקא גם בזה, עין שם. והראיה שמביא האליה רבה בשם וקנו אינו ראיה כל כך, דיכון דמעשה נסים היו שמא לא היו בדרך דביקות זה בזה כי אם נעשה גוש אחד בלולו מבלם, אך בלאו הכי אין ראיה מדברי אגדה ואסמכתא קאמר. וקרוב לומר דמה שכתב המגן אברהם להפך ראשו כו' אין כוונתו הפך ממש להפך התחלתן שתולין בתוך המעברתא לעשות בו הקשר, אלא כוונתו מה שכתב ראש האחר היינו הראש של הרצועה האחרת שבמקום שנפסק שהיה מתחלה מרחק מהמעברתא עתה יקחהו ישאהו לתתו לתוך המעברתא, וגם כתאי גונא הפוך קרי ליה, וכמו שכתב המגן אברהם אחר קך מדברי הבית יוסף (סי' לג ד"ה ואם נפסקה) בשם הגהות מימוני (פ"ג אות ס) שכתב והנתם פשיטא שאין פרושו הפוך ממש רק דכל שהוא נתון בתחלה במקום זה והוא מעלהו או מורידו במקום אחר הפוך קרי ליה, ולפי זה אין ללמד מדברי המגן אברהם האלו להפך ממש דמקדשתו אפלו שלא משעם הורדה בשביל הקשר וכמו שכתב לעיל סימן ח' (סג"א סק"ו) לענין שלית של מצוה. ונראה שאין להפך כי אם בשעת הדחק שהקצה במקום שנפסק הוא רך וחלוש ואינו ראוי לעשות ממנו הקשירה בזרוע כדינו שיהיה קרוב לפסק

### משנה ברורה

**א** (א) הנושא משאוי. זה מיירי בכל היום, לא בשעת קריאת שמע ותפלה, ועין לקמן סימן צ"ז סעיף ה': (ב) על ראשו. ואם הוא נושא משאוי על ידו במקום תפלין דמשתמא מכסין הן וליכא גנאי, אין צריך לחלק כי אם בשיש בהמשא ארבעה קבין, דאז משתמא התפלין רוצצות על ידי זה [פרי מגדים (משז"ז סק"א) עין שם עוד]: (ג) חולץ תפלין של ראש. [א]ואם יכול לסלק המשאוי לצדדין שלא במקום התפלין משמע מפרי מגדים (שם) דמתר, מכל מקום אם יש בהם משא ארבעה קבין נראה שיש להחמיר אף בכהאי גונא, עין בית יוסף (ד"ה הנושא). ולהוציא זבל על ראשו אפלו מעט ואפלו לצדדין אסור, דבכל גוני הוי בזה בזיון לתפלין שעל ראשו, אם לא כשמסלק או התפלין של ראש משליו שרי, אף דנושא השל יד. ואם ירצה להוציא זבל על היד, אפשר דאפלו אם התפלין הם מכסים בבגדיו איכא בזה בזיון להתפלין שעליו [פרי מגדים (שם)]: (ד) מתר. אף דהוא מנח על התפלין אין בזה בזיון לתפלין כיון שהוא דרך מלבוש, אך אם הכובע גדולה יזהר שכבד הכובע לא יסיר את התפלין ממקום הראוי להן [מחיי אדם (ח"א כלל יד סכ"ג)]: (ה) ארבעה קבין. הם עשרים וחמש ליטראות ששוקלין בו הפסק בפרגא [לחם חמודות (ברכות פ"ג סי' ל מעדני יו"ט אות ס, הל' תפלין סי' יט מעדני יו"ט אות ק)]: (ו) נדחקות. אין פרושו שהתפלין זזין ממקומן לגמרי ואין מנחין כדאין, דכזה פשיטא שאסור ואפלו אם משאן קל, אלא רצונו לומר שמנחין במקומן בדחק מחמת הדשוי שמנח עליהם ומקצר את מקומם, [ב]והב"ח (ס"ג) מקל בענין זה במצנפת וכובע [פרי מגדים (א"א סק"א)]:

**א** (א) יד. אפלו (ו) אין לו של יד ויש לו שתים של ראש: (ב) רצועה. ופשוט דהוא הדין נרתיק המיחד לשל ראש, דגם הוא בכלל תשמישי קדשה כמו רצועה [כדאיתא מגלה כ"ו עמוד ב'], וכן מוכח בבאור הגר"א (סק"ג) וכן כתב המגן אברהם לעיל בסוף סימן כ"ח: (ג) מהם. כתב המגן אברהם דאם נפסקה רצועה של יד סמוך לקשר, אסור להפך ראש האחר למעלה [במקום שהוא חזק] ולעשות בו הקשר של יד והתחתיכה שהיה בו הקשר יקשר עתה למטה, דמורידו מקדשתו כיון שהיה בו הקשר והיוד ועתה יעשה בו כריכות האצבעות, אלא אותה התחתיכה צריכה גנוזה, ואם אין הרצועה ארכה כל כך אי לא יעשה כריכות כל כך סביב היד. וכן (ד) בשל ראש אם נפסק מה שמפקיע הראש אסור להפך מה שבתוך הקשר שיהיה חוץ לקשר משעם הנ"ל. אמנם אם נפסקה הרצועה של ראש מבחוץ להקשר ורוצה

### באור הלכה

**א** * חולץ תפלין של ראש. עין במשנה ברורה (סק"ג) מה שכתבנו בשם הפרי מגדים, ונראה שעשעמו משום התרוץ של הבית יוסף (ד"ה הנושא) שכתב לדעת הטור ודעימיה עין שם בחד תירוצא, אבל לדעת הרמב"ם (פ"ד הכ"ג) דלא הביא כלל הא דארבעה קבין אין שום הכרח לזה, וכן ברש"י בבא מציעא ק"ח עמוד ב' דבור המתחיל אסור לא משמע כן:

* ואפלו מטפחתו. עין בט"ז (סק"א) שכתב דלדעת הטור אין אסור במטפחת וכן במשא שהיא פחותה מארבעה קבין כי אם בשרוצץ ודוחק התפלין על ידי זה, אבל אנו אין לנו אלא דברי השלחן ערוך דכל גוני אסור דהני גוני להתפלין על ידי זה [משה יהודא (סק"א)]:

* ואפלו הכי אם הוא וכו'. כתב המגן אברהם (ריש הסי') בשם הדרכי משה (אות א) כל מקום וכו', עין בפרי מגדים (סק"א) ובכעף מאמר מרדכי (סק"ב) שכתבו שלא כנון הדרכי משה לזה, ולדינא בלאו הכי כתב המגן אברהם שצריך עיון בזה:

**א** * אסור וכו'. עין בפרי מגדים (משז"ז סק"א) שמסתפק אם דינא דאין מורידין הוא מדאורייתא או מדרבנן, ולכסוף צדד לומר דהוא דאורייתא, ועין בתשובת משקנות יעקב בסימן (נ"ה) [נ"ח] שהביא גם כן ראיה מירושלמי (יומא פ"ג ה"ז) דהא דאין מורידין מדאורייתא הוא:

* אפלו לקח מהשל ראש אינה פרשה לתן בשל יד דאסור. ואם נמצא אינה פסול בפרשה אחת אם מתר לקח מהפרשה שלפניה לתנם בשל יד, תלוי בזה אם הפסול הוא מחמת שלא היה כתוב מתחלה אינה אות בדין או שאר פסול אחר שהוא פסול מעיקרא, אם כן הפרשיות האחרות והרצועות עדין הם בכלל חדשים, ואם הפסול נעשה מחמת קשן או שאר קלקול שנתחדה אחר כך בבר חלה עליהם קדשה החמורה ואסור לשנותם:

* מהם. עין במשנה ברורה (סק"ב), [ג]במה שכתבנו בסוף והוא הכרעת השערי תשובה (סק"ב), והמחיי אדם (ח"א כלל יד סכ"א) מקל עוד יותר בזעיר, ומכל שכן במקום בשול מצוה דמתר לחבר בשל יד למשה החתיכה העליונה שנפסקה, וכתב דיש לסמך בזה על האליה רבה (סק"א) שהתיר עין שם, אף דלקאורה אין ראית האליה רבה ראיה לזה רק דמתר להסך רצועה אחת מסופה לתחלתה וכמו שהתיר המגן אברהם בצעמו ואף לזה אין בל כך ראיה וכמו שכתב השערי תשובה, אף על פי כן אין למחות במקום בשול מצוה להמשקל. ולפי העמת טוב יותר שלא לעשות כריכות כל כך ולא יתבשל המצוה וכמו שכתב המגן אברהם, אך נפקא מינה מדבריו לענין אם נפסק הרצועה של ראש בתוך השעור שמקיף הראש, שיהיה מתר לקשך למשה את מקום שנפסק שיהיה עתה תחת השעור בקום שהוא עני או שאין לו רצועה אחרת. אך לענייות דעתי הנבון יותר שיחתוך מן רצועה אחת במקום שנפסקת חתיכה קטנה, דהיינו מה שהיה מקיף מעמה את הראש ומקום השקר ויגנו, ושאר הרצועה יחברנה בגידין אחר כך ויעשה השקר במקום השלם, אך יצמצם שלא יצא חוץ לקשר מפה שהיה בתחלה בתוך השקר ויהיה יוצא בזה אף לרצת המגן אברהם:

### שער הציון

**א** (ו) מגן אברהם (סק"א): (ב) דרך החיים (רין אם מורידין מקדושה תמורה ס"א):

---

**א** בבא מציעא ק"ח (ע"ב) וקרב שילא.

**ב** רמב"ם בפרק ד' מהלכות תפלין (הכ"ג) והסכימו לדבריו רבנו יונה (ברכות יד: ד"ה משום) והראש"ש (ברכות פ"ג סי' לא, והלכו תפלין סי' יט).

**א** מנחות ל"ד (ע"ב).

**ב** הרמב"ם בפרק ג' מהלכות תפלין (ה"י).

**ליקוטי דברי הרב: א)** ובשו"ע הרב כתב: ואפילו דבר קל כגון מטפחת אסור להניח על הראש שיש בו תפילין שגנאי הוא כשיש על הראש דבר אחר שאינה מלבוש ואין דרכה להיות על הראש. ומבואר בדבריו שאף אם המשאוי אינו במקום תפילין אסור. **ב)** ובשו"ע הרב כתב להחמיר כדעת הרמ"א.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehador - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah